

2000

Синдикално

Уместо уводне речи...

Пише: **Валентина ИЛИЋ**

Овај број Синдикалног пера, 200-ти по реду, након више од пуних 18 година излагања, представља круну свега што можемо именовати као истрајност у медију писане речи.

Од Гутенбергове револуције и почетка ере покретног слога, када је штампана реч омогућила приступачност информација, па све до данас, ере муњевите дигиталне комуникације, прошли су векови технолошких промена. Знамо да свака промена изискује вољу и снагу претходних и будућих генерација да при-

хвате генезу оног што је остављено у оно што је примењљиво, без обзира на време као мерну јединицу.

У теорији естетике тачност, истинитост и актуелност су услов једноставности, а једноставност је категорија која одређује пријемчивост, приступачност сваком човеку, кроз векове људске цивилизације. Зато нам се чини да једно врхунско уметничко дело можемо и сами направити и да је један научни изум толико једноставан да смо га могли и сами изумети. Е то је квалитет, а у њему је снага. А још кад се потврди у времену, онда нам преостаје да истрајемо.

Што би рекао наш народ: "дете је рођено, сад га треба љуљати". Наш лист је недавно напунио 18 година и постао пу-

нолетан, тако да ћемо у овом јубиларном броју највише пажње посветити ономе шта наши чланови, дугогодишњи сарадници и пријатељи из региона и света имају да нам кажу, уз очекивање и да нам без задршке дају смернице и подстрек за даљи рад.

Странице овог броја "Синдикалног пера" пружају и увид у проблеме који се увек искристалишу кад резимирамо један период, као и реч министра просвете кроз његово виђење социјалног дијалога и кључног места нашег синдиката у процесу преговарања о социјалном и професионалном положају свих у образовном систему ове државе.

“Перо” као сведочанство и поље за промоцију важног

Пише: **Борка ВИШНИЋ**

На почетку беше реч... Реч - изговорена, може да остави утисак на слушаоце, да умири, да узнемири, да подстакне, да разгневи, да ублажи, да разгали... Може да остане у сећању и дуже од догађаја на ком је изговорена, но сећање људско је варљива категорија и свако од нас задржи сопствени утисак и оцену изговорене речи.

Но, ако је записана, остаје сведок догађаја, времена, контекста, не само онама који су били актери догађаја, већ (и више) онама који догађају нису присуствовали.

Просветни радници су природом своје професије усмерени на реч, која уз слику формира канале комуникације са ученицима, родитељима, колегама и свима који су актери у сложеном процесу образовања. Природа професије, такође, налаже да се негује лепота изговорене, а и лепота написане речи, записане мисли, повезивања разноврсних знања у синтетичку мисао изговорену одговарајућом речи. Колико смо данас као просветни радници спремни да то негујемо и сами код себе, отворено је питање.

У ери када се све мање чита и махом се то правда новим технолошким чудима, која нам нуде све на длану, поставља се питање да ли је читање губљење драгоценог времена које бисмо посветили значајнијим (заиста?) активностима.

Да ли је будућност комуникација сведена на комуникацију са справама (и преко њих), где је парадигма друштво које се сусрело на дуго очекиваном виђењу, за истим столом, а сви нетремице зуре у справе, да не пропусти шта је ново објављено у виртуелном свету (махом забаве, морбидних догађаја, новости из живота квазиелите и сл).

Писати за "Синдикално перо" за мене

је било и лично и професионално поље за промоцију свега онога што сам сматрала важним за запослене у образовању и наше чланове. Штогод је мени било занимљиво и важно, нашла сам начина да то поделим са читаоцима листа. И нисам жалила труда, времена и енергије да то урадим што квалитетније, из свих области у којима сам била ангажована и захвална сам на тој могућности. Поуздано знам и лично познајем више читалаца текстова које сам припремила за "Синдикално перо" током низа година (каже дугогодишњи уредник да је то сигурно пола свих објављених текстова). И због њих сматрам да је вредело труда. А пошто је остало трајно забележено на хартији, можда ће и неким будућим радо-

зналцима бити сведочанство једног времена.

Пре пет година, поводом 150-тог броја нашег листа писала сам о дивним поручама нобеловке Дорис Лесинг о читању и кози и обећала макар кувану козу за 200-ти број. Данас, кад обележавамо овај заиста леп јубилеј, нема потребе за козом - јер смо много тога успели да урадимо. Али, читање ћемо и даље промовисати, па било оно са хартије, таблета, мобилног телефона или неког другог екрана.

Зато, читајте, од читања засигурно не боли глава. Напротив, читање је здрава храна за главу!

/ауторка је стручни сарадник за међународну сарадњу/

Јубилеј као обавеза

Пише: **Ђурђица ЦРВЕНКО**

Драге колеге, показали сте, а и ми са вама, шта је истрајност. Потврда те истрајности долази у виду овог јубилеја - двестог броја листа "Синдикално перо".

Обележавање броја - 200 у потпуности оправдава поверење и постојаност листа, чини нас врло поносним, али и обавезује да и убудуће тежимо да ваш и наш лист буде још бољи, актуелнији и да увек садржи нешто другачије и ново.

Запослени у образовању месечно се из листа информишу - поред редовних рубрика и текстова из синдикалних активности са територије Србије, чланови добијају потребне податке за лакше сналажење у свакодневним синдикалним активностима. Лист нуди правне

савете, законске новине и тумачење истих.

Такође, из "Синдикалног пера" сазнајемо о међународним активностима нашег синдиката, уважавање и подршку коју има наш синдикат од многих европских институција и организација.

"Синдикално перо" је шаролика лепеза запослених у образовању - попут дуге, где свака боја представља специфичну образовну делатност: предшколско, основно, средње, високо, домови ученика и студентски стандард.

Лист "Синдикално перо" није само за запослене у образовању него и за ширу јавност, а оставиће траг и за оне који тек долазе и оне који ће се тек укључити у борбу за права запослених.

Искрене честитке вредним члановима Редакције листа "Синдикално перо".

/ауторка је председница СОНК Војводине/

За активнију улогу синдиката и бољу размену информација

Пише: **Младен ШАРЧЕВИЋ**

Социјални дијалог један је од елемената који доприносе економском напретку и стабилности у друштву. Чврсто верујем да он у Србији постоји и то, пре свега, у јавном сектору. Држави је стало да се социјални дијалог појача и оснажи и мислим да је то видљиво у свим сферама. Као министар у Влади Србије и сам се залажем за то. Министарство, просвете, науке и технолошког развоја је равноправан партнер репрезентативним синдикатима у просвети.

Разговоре са представницима синдиката нико у ресорном министарству не доживљава као борбу супротстављених страна, већ као размену мишљења, предлога и конструктивних критика равноправних учесника у истом процесу, чији је циљ унапређење образовања и побољшања положаја свих у систему. О томе сведоче бројни редовни и ванредни састанци и контакти са представницима синдиката у области просвете. Просветни синдикати су укључени у све радне групе које раде на изради закона и других прописа, као и на новој стратегији образовања до 2030. године. Често сам у јавности изјављивао да сам већи

“синдикалац” од неких представника синдиката. И то је заиста тако. Увек сам на страни просветних радника, јер сам већ дуго део тог система на овај или онај начин. Као министар, у ове три године увек сам заступао интересе просвете. Пре свега, истакао бих преговоре о Закону о платама у јавном сектору, у којима учествују и МДУЛС и Министарство финансија. Заједнички посао, министарства и синдиката, који следи је стварање система вредновања квалитета рада запослених у просвети и напредовања запослених. Мислим да је рад просветних радника годинама био потцењен и тешко је једним потезом ствари поставити на право место. Административни радници у школама, такође су неправедно запостављени. Мислим да се то може исправити увођењем платних разреда. На страни просвете сам и када је реч о укидању забране запошљавања у јавном сектору. Иницирао сам да се та забрана укине најпре за запослене у просвети. Мислим да би то могла бити и добра пронаталитетна мера с обзиром да већину запослених у образовању чине жене. Укидањем забране запошљавања у просвети запосленима женама би била дата одређена сигурност и лакше би се определиле за

заснивање породице. Реч је о најмање 20.000 жена које би требало запослити.

Обезбеђивање бољег материјалног положаја просветних радника главни је циљ социјалног дијалога и на том плану постигнути су значајни успеси. Подсетићу да је у току мандата било четири повећања зарада. Премијерка Србије Ана Брнабић је, такође, недавно најавила да ће од 1. јануара 2020. године уследити значајно повећање плата.

Саставни део социјалног дијалога су, наравно, и колективни уговори и мислим да је када је реч о просвети Србија позитиван пример у Европи. Предстоји нам скоро потписивање колективног уговора за високо образовање, који је још једини преостао.

У почетку, када социјални партнери седну за сто, увек постоји неразумевање. Мислим да се чешћим састанцима и преговорима ставови приближавају и ублажавају. Очекујем још активнију улогу синдиката у процесима одлучивања и бољу размену информација, као и да то буде у служби социјалног дијалога, који ће пратити европске стандарде.

/аутор је министар просвете у Влади Србије/

Порука поводом 200-тог броја “Синдикалног пера”

Пише: **Suzan FLOKEN**

Поносна сам што је Синдикат образовања Србије део Европског комитета синдиката образовања и задовољство ми је да пошалам поруку поводом јубиларног 200. броја “Синдикалног пера”. Синдикат образовања Србије и његови чланови увек су били браниоци квалитетног образовања у Србији и на Балкану, неуморно се борећи да просвета буде привлачна професија. Место Синдиката образовања Србије у ETUCE значи да смо заједно у борби за пристојну плату и разумно радно оптерећење.

У скорије време Синдикат образовања Србије дао је вредан допринос пројекту ETUCE о интегрисању

миграната и избеглица у школе. Такође, Синдикат образовања Србије се обавезао да ће подржати Европску алијансу за стручну праксу, додајући овој активности међународну димензију за квалитетну праксу у оквиру дуалног образовања. Заједно радимо на образовању за демократију и грађанство, јер наставници преузимају водећу улогу у овом виталном питању.

Као део европске породице, СОС је учествовао у ETUCE кампањи “Обликујмо будућност Европе са наставницима”. Из наше свакодневног рада знате колики је значај наставника који смо поставили у овој кампањи. Наставници морају бити независни професионалци, са приступом извршном образовању и обуци. Вла-

да мора улагати у образовни систем и плате наставника. Синдикати образовања морају бити саслушани као експерти и представници запослених, у садржајном социјалном дијалогу са послодавцима. Наставницима је потребна подршка, како би се формирали демократски одређени грађани сутра, бранећи социјалну разноликост и инклузију.

Наставници и остало особље у образовању суочавају се са сличним изазовима широм Европе. Ако стојимо заједно, сви смо јачи код куће. Имајући то у виду, радујем се још многим годинама солидарности и сарадње са нашим пријатељима у Синдикату образовања Србије.

/ауторка је европска директорка ETUCE/

Одржане седнице Председништва и Републичког одбора

Пише: **Миодраг КАМПЕРЛИЋ**

У Београду су у уторак, 27. августа, одржане редовне седнице Председништва и Републичког одбора Синдиката образовања Србије.

На седници Председништва су разматрани актуелни проблеми у образовању, утврђени термини наредних семинара по пројекту са шведским синдикатом и договорени детаљи у вези са предстојећим Спортским сусретима на Тари.

Републички одбор је разматрао стање у просвети и с тим у вези договорено је да се ресорном министарству упутити захтев за почетак преговора о ПКУ за студентски стандард и за предшколце, као и да Влада званично одговори на питање о даљим активностима на изради платних група и разреда.

У плану рада, Републички одбор ће обележити јубиларни двестоти број листа "Синдикално перо" и Дан просветних радника - 5. октобар.

На седници није донета Одлука о штрајку упозорења на почетку нове школске године, али ће Синдикат прати-

ти рад ресорног министарства, наставити преговоре и ако буде потребно донети одговарајуће одлуке о штрајку.

На седници је уведена још једна дисциплина на спортским сусретима - мали фудбал за жене и омогућено је пријављивање више екипа у пикаду и куглању, с тим што се бодује само најбо-

ље пласирани тим из екипе.

Седнице Републичког одбора су присуствовали и представници Министарства просвете, Бојан Тубић и Бранислав Јеремић. Они су дали краћу презентацију формирања академија струковних студената и одговарали на питања чланова Одбора.

Јожеф Карачоњи номинован за најбољег европског наставника

Пише: **Борка ВИШНИЋ**

На предлог Синдиката образовања Србије, Европска Комисија је номиновала Јожефа Карачоњија за Европску награду за најбољег наставника у стручној школи. Јожеф Карачоњи, наставник у Техничкој школи у Ади, активни члан Синдиката образовања Србије, један је од два номинована кандидата, изабран по веома захтевним критеријумима стручног жирија.

Тим поводом ће свакако добити признање од Мариан Тисен, Европске комесарке за запошљавање и социјална питања, на посебној свечаности која ће се одржати 17. октобра у Хелсинкију, током Европске недеље стручних вештина. Да би добио и трофеј победника, потребно је да за њега гласа и већи број појединаца, пошто њихови гласови чине половину укупних гласова. Када буде јавно објављено време гласања, позваћемо наше чланове да гласају за њега, пошто је то признање својим радом и резултатима заиста и заслужио.

У писму препоруке Синдиката образовања Србије стоји да је Јожеф Карачоњи један од многих наставника у стручним школама, посвећених својој мисији: да подрже ученике у стручном образовању да буду иновативни, да развијају креативност и разумеју важност добре наставе и значај добре праксе. Оно што га издваја од других наставника је што је задржао радозналост младих, упркос дугогодишњем радном искуству, спреман да учи и

спреман да буде у складу са новим захтевима: унапредио је своје знање и вештине за рад са одраслима, током обука које организује Одељење за андрагогију Филозофског факултета у Београду, и постао признати наставник за рад са одраслима. Многи семинари и обуке су му помогли да развије наставне методе занимљиве и корисне ученицима; подржава и развија њихову мотивацију да буду добри ученици, да разумеју радно окружење и да открију главне ствари важне за младу генерацију: занимљиви наставни програми, добра пракса и веома добре могућности за улазак у свет рада.

Поред тога, мотивисао је ученике да наставе образовање и усавршавање у области високог образовања. Многи од

његових ученика су наставили школовање и често га информису о резултатима у запошљавању. Признања и награде Високе струковне школе у Суботици доказ су ове активности и резултата наставе колеге Карачоњија.

Јожеф је остао велики ентузијаста у примени препорука и најбоље праксе у стручном образовању и он је најбољи пример онога што је очекивање од наставника у свету сталних промена: да буде најснажнија подршка ученицима, као мотиватор и наравно, одличан професионалац у предметној области. Господин Карачоњи је, такође, показао важност повезаности са различитим компанијама, јер је организовао практичан рад у многим на примени школских знања и у развијању веза са стварним радом и стварању простора за запошљавање младих.

Поред професионалних карактеристика, Јожеф Карачоњи је свестрана личност - активан у међународној сарадњи синдиката, свакодневном синдикалном раду и спортским такмичењима. Воле га ученици, али и колеге, јер за њих организује разноврсне обуке и активности, што веома позитивно утиче на радну атмосферу у школи и другим институцијама у којима је ангажован. Говори неколико страних језика и одличан је промотер европске политике мобилности ученика и наставника, јер организује бројне посете школама и компанијама у иностранству и развија сарадњу са многим школама у разним земљама.

Поступак преузимања запослених

Пише: **Николина МАЉКОВИЋ**

На почетку сваке школске године, намеће нам се проблем око збрињавања великог броја технолошких вишкова, па се ни у Школска 2019/2020 година не разликује од предходних.

Последњих година показало се као веома ефикасно у пракси формирање радних подгрупа на нивоу школских управа, које прате ангажовање запослених на територијама надлежних школских управа, а пре свега, баве се збрињавањем технолошких вишкова. У саставу сваке радне подгрупе се налази и представник репрезентативног синдиката и приликом решавања предмета представници синдиката су у досадашњем раду подгрупа показали велику солидарност, јер су приликом решавања технолошких вишкова предност давали интересу запослених, а не чињеници којем синдикату припадају. До сада смо у неколико наврата писали о процедури преузимања у складу са одредбама чланова 5. и 6. Посебног колективног уговора за запослене у основним, средњим школама и домовима ученика, али имајући у виду да нам се сваке године намећу дилеме запослених око саме процедуре преузимања у овом, јубиларном, броју представимо поступак преузимања у пракси.

Министарство просвете науке, технолошког развоја доноси сваке школске године Стручно упуство за поступање приликом ангажовања запослених у установама образовања и васпитања у којем детаљно упућује на који начин треба да поступају радне подгрупе приликом решавања технолошких вишкова.

Директори школа су дужни да до 15. августа доставе школској управи

листе и то: листу технолошких вишкова, листу слободних радних места и листу запослених са непуним радним временом. Потписане листе технолошких вишкова и запослених са непуним радним временом директори су дужни да доставе и радним подгрупама надлежне школске управе. Листе се објављују на званичној страници Министарства просвете, науке и технолошког развоја: www.liste.mprn.gov.rs како би свако заинтересовано лице могло да приступи листама и изврши увид у податке који га интересују.

Запослени за чијим радом је у целисти или делимично престала потреба мора прво да изврши увид у листу слободних радних места и да се, уколико постоји слободно радно место за које испуњава услове, обрати писаним захтевом директору школе у којој постоји слободно радно место. Директори школа су дужни да поступају по свим захтевима и да подносиоцу захтева доставе одговор у року пет дана од дана пријема захтева, заједно са образложењем које садржи разлоге услед којих преузимање није извршено. Податке о одговору достављеном подносиоцу захтева, директор истовремено доставља и радној подгрупи. Уколико директор школе без оправданог разлога одбије преузимање, запослени се може обратити и радној подгрупи на нивоу школске управе, која је у обавези да размотри захтев запосленог и да, уколико је разлог за одбијање преузимања директора школе неоснован, донесе препоруку за преузимање. У пракси се често дешава да директори школа одбију и препоруку радних подгрупа за преузимањем, правдајући се да су погрешно унели подаци у информационом систему "Доситеј" о слободном радном месту или да препорука радне подгрупе није правно обавезујућа. Битно је нагласити да запосле-

ни, за чијим радом је престала делимично или у потпуности потреба, има право да буде преузет за проценат за који му је смањено радно ангажовање у односу на проценат са којим је засновао радни однос и да ће, уколико постоји слободно радно место у другој установи, директори тих установа бити принуђени да поступе у складу са одредбом чл. 5 Посебног колективног уговора за запослене у основним и средњим школама и домовима ученика. У противном радне подгрупе, на нивоу школских управа, имају право да ангажују и просветну инспекцију коју ће упутити у установу и утврдити зашто директори нису извршили преузимање, иако су испуњени сви предуслови.

Поред радних подгрупа на нивоу надлежних школских управа при Министарству просвете науке и технолошког развоја формирана је Радна група за праћење ангажовања запослених, која је у обавези да решава предмете које нису решиле радне подгрупе. Запосленима остаје могућност да се обрате и Радној подгрупи која је у обавези да испита сваки конкретан случај и уколико постоји потреба ангажује Републичку просветну инспекцију, која ће извршити надзор и утврдити да ли је основано одбијен захтев за преузимањем и наложити директору школе конкретне мере уколико су испуњени услови за преузимање.

Поред напред наведеног преузимања у складу са одредбом чл. 5. Посебног колективног уговора за запослене у основним, средњим школама и домовима ученика, у пракси је често присутно и преузимање у складу са одредбом чл. 6 ПКУ, односно у складу са одредбом члана 152, става 2 Закона о основама образовања и васпитања. Битна разлика у односу на преузимање у складу са одредбом члана 5. је следећа: да би се запослени преузео потребна је сагласност директора установа (учесника у поступку преузимања) и радне подгрупе. Радна подгрупа у овом поступку преузимања неће моћи дати сагласност уколико директори, учесници у поступку преузимања нису дали своју сагласност. Дакле, дискреционо право је директора да ли ће запосленом одобрити преузимање у складу са одредбом члана 6. ПКУ, имајући у виду да се ради о лицу које није стављено на листу технолошких вишкова. Радна подгрупа у досадашњој пракси је у већини случајева давала своју сагласност, уколико запослени уз захтев приложи сагласност директора школе из које се преузима и сагласност директора школе у коју се преузима.

/ауторка је правна саветница СОС/

Озбиљне теме и озбиљан рад

Пише: **Б. ВИШНИЋ**

У организацији Синдиката образовања Србије и Покрајинског Синдиката образовања, науке и културе Војводине у Хотелу "Норцев" на Фрушкој гори одржан је викенд семинар за председнике и представнике синдикалних организација Сремског и Јужнобачког округа. Семинар је део пројекта вишегодишње сарадање СОС и шведског синдиката образовања Lärarförbundet, који финансира програм јачања регионалних капацитета нашег синдиката.

Више од четрдесет учесника, по први пут окупљених поводом заједничких тема, имали су прилику да сазнају чиме се бави наш синдикат и која су актуелна питања у образовању и раду синдиката, да се упознају ближе са активностима на унапређењу положаја запослених у предшколском васпитању и образовању, начинима решавања питања превоза запослених за који је одговорна локална самоуправа, као и методама деловања којима се показује снага синдиката када

располаже одговарајућим аргументима. Такође, упознали су се са радом представника СОС који у подгрупи при Школској управи брани интересе запослених у распоређивању технолошких вишкова и поступком и процедурама које ће се, свакако, примењивати и у овој школској години. Поред питања која се односе на јачање капацитета синдикалних организација и коришћења услуга чланству које пружа наш синдикат, учесници семинара су се упознали и са радом Одбора за образовање у више општина, који на задовољавајући начин комуницирају и прате потребе и рад синдикалних организација у образовним установама.

Наредног дана је одржан акредитовани семинар 166 за наше чланове, о родној равноправности у образовању и синдикату, са веома занимљивим радионицама, где су учесници исказали заинтересованост за другачији приступ овој значајној теми и разменили идеје које могу да примене у свом свакодневном раду. Судећи

по бројним питањима и темама које су се покренуле током дискусије, један дан за овакву област није довољан, али су на крају сви били задовољни због могућности да саопште своја мишљења, дилеме и примере из сопствене праксе и личног искуства.

Корисни резултати синдикалног окупљања

Пише: **Б. В.**

Ивана Милојевић, председница Округлног одбора Синдиката образовања за Златиборски округ, изнела је главне проблеме у функционисању радне групе за решавање питања технолошких вишкова и начине решавања, док је председник Већа Савеза синдиката за Ужице Драгван Драшковић позитивно оценио поновно активирање Одбора образовања, као и спремност да пружи логистичку подршку раду Одбора за читав регион.

У раду семинара учествовала је правна саветница Николина Маљковић, која је одговарала на бројна питања синди-

калних представника, затим секретар СОС Миодраг Камперелић који је представио структуру и функционисање наше организације и обавезе председника синдикалних организација, као и Борка Вишнић, координатор пројекта.

Током семинара успостављена је веома лепа комуникација синдикалних представника који су се сусрели по први пут. Била је то прилика и да се чује за бројне проблеме настале због непоштовања прописа, посебно оне који се односе на отежане услове рада наставника у брдско - планинским подручјима.

Округли сто у Републици Српској

Пише: **Н. МАЉКОВИЋ**

У организацији Синдиката образовања, науке и културе Републике Српске у Теслићу су крајем августа одржане спортске игре, као и округли сто "Социјални дијалог и колективно преговарање у Републици Српској, Србији и Црној Гори".

У раду Округлог стола у име СОС учествовали су Валентина Илић, Николина Маљковић, Ђурђица Црвенко и Чедомир Барош. Такође, скупу су присуствовали Зоран Јевтић, председник ССС Косова и Метохије и председник ПОС КиМ Зоран Дробњаковић, као и потпредседници Синдиката просвете Црне Горе Славка Бошковић и Николај Кнежевић.

Председник СОНК Драган Гњатић је посебно истакао да је тог дана по први пут у РС потписан ПКУ за високо образовање и студентски стандард. Такође, истог дана су потписане измене и допуне КУ за запослене у области образовања и

културе. Учесници Округлог стола су констатовали да је то добар допринос побољшању материјално - социјалног статуса запослених у образовању и култури у Републици Српској.

Председница Валентина Илић је истакла да се у Србији наставља рад на доношењу платних група и разреда, чија је примена одложена за половину 2020. године. Такође, она је истакла да ускоро истичу колективни уговори за запослене у студентском стандарду и предшколским установама, те да ће СОС активно учествовати у раду на доношењу нових колективних уговора. Наша председница је присутнима предложила и дугогодишњи проблем око потписивања ПКУ за запослене у високом образовању и имајући у виду да је ових дана постигнут договор са ресорним министарством изразила очекивање да документ буде ускоро и потписан.

Вечита синдикална борба

Пише: **Зоран ИВКОВИЋ**

Стигли смо до 200. броја "Синдикалног пера", а тема нам је и даље бољи материјални статус просветних радника, као и стабилан образовни систем. Просветни радник губи васпитну и образовну улогу у школи, док сви остали имају веће привилегије и "знање" од самог предавача!

Питамо се, шта је са оним старим, добрим, традиционалним вредностима када је просветни радник био цењен и поштован у друштву? Где су се оне

изгубиле? Са све горим материјалним стањем, осипа се и ауторитет професије наставника. Све мање је деце која би "кад порасту" хтела да буду учитељи и професори. Но, без обзира на маћехински однос државе према целој просвети, просветни радници су и даље поносни и спремни да се боре за бољу будућност. У тој борби за бољу будућност, синдикат има важну улогу.

Министри се мењају, њихова администрација остаје и ми изнова улазимо у нама већ препознатљиве, а њима непријатне и често неприхватљиве приче. Приче о законима, правилницима, плановима, платним

разредима, новим профилима, технолошком вишку, једносменском раду, дуалном образовању, јубиларним наградама, националној матури, целоживотном учењу и, наравно, све тежем материјалном положају. У свакој овој причи, синдикат мора имати водећу улогу.

Да би нам било боље, чека нас још много посла, освешћивање сваког председника синдикалне организације, као и сваког члана Синдиката. Чека нас борба за враћање угледа професији и стабилан образовни систем, а пре свега бољи материјални положај и обезбеђење бољих услова рада.

/аутор је председник СОБ/

Већина на минималцу због коефицијената и цене рада

Пише: **Данијел ЂОРЂЕВИЋ**

Одбор делатности Ученичког и студентског стандарда сусреће се са великим проблемима, уосталом као и цела просвета. Структура запослених у овој делатности је таква да већину чине запослени са четвртим или нижим степеном стручне спреме. Због система коефицијената, који је такав какав јесте, а и цене рада, већина запослених у овој делатности прима минималну зараду.

Дошло је и до "утапања" кефицијената тако да је систем обрачуна зарада тотално урушен. Оно што још погоршава ситуацију у Студентском стандарду јесте цена рада која је нижа у односу на цену рада запослених у образовању, као и двоструки систем коефицијената који није исти за све запослене у овој делатности. Запослени у установама са више од 40 радних јединица (СЦ Београд) имају за 30 одсто веће коефицијенте од запослених у осталим установама Студентског стандарда. Главни циљ у наредном периоду биће борба за побољшање материјалног положаја запослених, као и решавање наведених проблема.

Активно учествујемо у изради нових норматива за установе у овој области, која је тренутно у току, а није рађена деценијама уназад. Изнешено је и доста примедби на Закон о запосленима у јавним службама, чија је примена одложена. Постоји доста мањкавости у делу генеричких радних места која су најзаступљенија у установама стандарда. Покренута је и

иницијатива за почетак преговора око продужења ПКУ за Студентски стандард, који истиче у јануару 2020. год. Запослени у установама Ученичког

стандарда имају важећи ПКУ, који истиче у марту 2022. године.

/аутор је председник Одбора/

Нишлије држе корак

Пише: **Јовица МАНОЈЛОВИЋ**

Поводом јубилеја нашег листа члан Председништва СОС и председник Градског одбора СОС Ниша Јовица Манојловић се уз честитку осврнуо на рад његове организације од 2016. године, од када је на челу овог одбора.

"Градски одбор СОС Ниша имао је у протекле три године заиста велики број активности, од учешћа у акцијама крвене организације, преко организације семинара до успостављања међународне сарадње. Нашу енергију за побољшање положаја запослених у образовању препознао је и Савез самосталних синдиката нашег града и доделио нам Првوماјску награду.

Организовали смо акредитоване семинаре за чланове СОС како би остварили неопходних 100 сати стручног усавршавања, затим и традиционални годишњи семинар, уз подршку ССС града Ниша и председнице Оливере Бобић, за председнике синдикалних организација и чланова Градског одбора у Врњачкој Бањи. Овом семинару је присуствовало и највише руководство СОС.

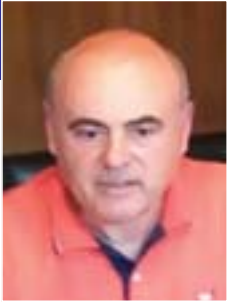
Успоставили смо сарадњу са синдикатима у окружењу, а у исто

време и сарадњу са синдикатом образовања Санкт Петербурга и Лењинградске области. Активно смо учествовали на свим округлим столовима и дали, колико је то било до нас, допринос у побољшању закона који се тичу чланова синдиката и запослених у образовању. Учествовали смо у свим штрајковима, на које је позвало руководство СОС, обезбеђивали преко наше Правне службе и службе СССС бесплатну помоћ свим нашим члановима.

Велики проблем, који ни нас не заобилази, јесу технолошки вишкови са којима се сусрећемо сваке године, тако да кроз радну подгрупу збрињавамо наше чланове који су остали без норме.

На крају, активни смо учесници свих спортских догађаја који организују и Савез самосталних синдиката града Ниша и Синдикат образовања Србије, на којима остварујемо запажене резултате. Задовољни смо што редакција "Синдикалног пера" прати наше активности и што је већина њих нашла место на страницама часописа.

Овом приликом честитамо јубиларни 200-ти број СИНДИКАЛНОГ ПЕРА", написао је Јовица Манојловић у честитки поводом јубилеја.

Да ли су предшколци просвета?

Пише: **НОВАК КАТИЋ**

Одговор на оно што у наслову пише је ДА и ми ту дилему немамо, јер смо сами одабрали позив и свесни велике одговорности прихватили са пуно љубави и ентузијазма рад са децом од једне до седам година.

Окупљени у велику кућу, која се зове предшколска установа, нас је 30.000 запослених у земљи Србији. Мало ли је? Са жељом да радимо и да од свог рада можемо лепо да живимо. Али, жеље су једно, а проблеми друго.

Суочени са великим проблемима организовали смо се у синдикалне организације код послодавца, а онда препознали добре намере и добар Програм Синдиката образовања Србије, где смо нашли своје место у нашем одбору. Предложили смо представнике из сопствених средина, изабрали председника и тако заједнички кренули у борбу са свим онима који нас нису препознали у систему образовања, који су случајно или намерно заборавили да смо прва карика у том систему васпитања и образовања најмлађе популације. Често заборавајући да нас има 30.000 и проблеме и бригу пребацили су локалним самоуправама, а нашим оснивачима да се са њима боримо.

Данас са великим бројем чланства при Синдикату образовања Србије у једном тренутку смо осетили да смо носиоци свог терета економске кризе у Србији, чији се лош материјално - социјални статус не поправља.

Суочени са великим проблемима: превеликим бројем деце у групама, посебно у јаслицама; децом са посебним потребама; оптерећени административним пословима; угрожени социјално економским правима; непоштова-

њем законске регулативе; забраном запошљавања; малим и нередовним примањима; непризнавањем путних трошкова... натерали су нас да се организујемо и да незадовољство искажемо на београдским улицама 11. априла ове године, удруженим снагама са друга два репрезентативна синдиката.

Захтеви су били врло јасни. Притисак је уродио плодом. Влада је одржала хитан састанак и донела одлуку о формирању Радне групе за решавање проблема у предшколству. Од тог тренутка, па до данас, и даље до краја 2019. Радна група је радила и радиће на многим горућим питањима постављеним пред надлежне у надлежним министарствима.

- Успели смо у мају 2019. да изједначимо основицу за обрачун плата, која нам је била умањена за два одсто у односу на основне школе;

- Исплатиће нам ретроактивно, од јануара до мајске плате, два одсто, што ускоро очекујемо као реализацију Одлуке Владе у износу од 5.000 динара;

- Уједначена је основица за обрачун плата у свим срединама за шест одсто, где то није спроведено;

- Формирана је Комисија за праћење и тумачење ПКУ (ускоро почињемо са радом, припремили смо све сугестије, како би исправили све мањкавости постојећег и омогућили већа права у будућем колективном уговору);

- Договорено је да краја 2019. из Одлуке о забрани запошљавања изопштитимо предшколце и тиме омогућимо великом броју колега да пређу из статуса запослених на одређено у запослене на неодређено време, а да остане само 10 одсто запослених на одређено, како је то регулисао Закон, а на основу броја запослених.

Предстоји нам да се до краја године изборимо за: смањење процента пријема деце преко норматива са садашњих 20 на 10 одсто, а што је регулисано Законом; признање коефицијента након дошколовања; правилник о критеријумима и стандардима за финансирање предшколских установа (економска цена боравка детета у вртићу); увођење додатка на зараду запосленима који раде без замена када је неко на боловању - стимулација, а то ће бити предмет рада на новом КУ који треба да ступи на снагу у априлу 2019. године; повећање цене рада (минималац), као и повећање плата у образовању што ће бити највероватније реализовано од децембра 2019. или јануара 2020.

Захтев да се предшколци финансирају из буџета Републике није прихватљив, али ће локалне самоуправе коначно бити праћене како спроводе: финансирање установа, одлука Владе, примену свих закона, те и редовност исплате плата.

И на самом крају, коначно смо отворили очи онима који треба да се брину о нама, а ми о деци. Коначно смо им објаснили да смо у просвети, а не да смо тамо негде остали, да припадамо образовању и да смо битан чинилац у данашњем друштву који се брине о деци и бави делатношћу од општег друштвеног значаја, као и васпитањем и образовањем најмлађих.

С поносом можемо рећи да смо добро организована организација и да Одбор делатности предшколаца има снагу и тим за многе веће изазове, те и да ћемо кроз ангажовање свих покушати да се изборимо за још боље сутра.

/аутор је председник Одбора предшколаца/

Уједињени у интересу свих чланова синдиката образовања

Пише: **СОБОДАН БРАЈКОВИЋ**

Основни задатак репрезентативних синдиката у образовању Србије је да што боље и квалитетније заступају интересе својих чланова. Ако према социјалним партнерима наступају појединачно, врло тешко могу да дођу до очекиваних резултата. Међутим, ако су уједињени, много су јачи и у бољој позицији да испуне захтеве својих чланова, који су углавном идентични - унапређење положаја запослених у образовању.

Синдикат радника у просвети Србије је током година свог деловања имао одличне односе са Синдикатом образовања Србије и, углавном, имали смо заједничке договоре о наставку према Министарству просвете и Влади, међусобно се уважавали и подржавали на састанцима у ресорним министарствима, заједнички учествовали у протестима и договарали о будућим акцијама и захтевима. Успешну сарадњу ћемо и даље наставити, јер само на тај начин можемо да остваримо задатке које смо добили од својих чла-

нова. Захваљујемо Синдикату образовања Србије на досадашњој сарадњи и честитамо јубилеј - 200. број "Синдикалног пера".

Издавањем листа нису били на добитку само чланови Синдиката образовања Србије, већ смо корист имали и ми из других синдиката, јер је наше чланство и на овај начин било упознато са свим проблемима и важним питањима о којима сте извештавали на страницама нашег листа.

/аутор је председник СРПС/

Зашто се у Србији (не)исплати плагирање?

Пише: проф. др **ТОМИСЛАВ ЖИВАНОВИЋ**

У временима честе појаве плагирања радова, од семинарских до докторских дисертација, неопходно је направити кратак осврт на плагирање и објаснити га као друштвени феномен. Плагијат (према лат. *plagiarius* = крадљивац) је присвајање туђе ауторске својине. Другим речима, плагирање подразумева крађу туђих резултата научно-истраживачког рада и приказивање као сопствених, ради статусног, финансијског, материјалног или неког другог бенефита. Поред ових облика плагирања среће се и самоплагирање, када се сопствени стари текстови објављују као нови (рециклажа).

Плагијаторство, као изразито неетично понашање у домену науке и истраживања наноси велику штету научно-истраживачкој делатности, јер обезвређује научни рад и минира основни принцип науке - истинитост и оргиналност. Плагијаторство не само да није етично, него оно није ни у складу са законским одредбама које регулишу ауторска и сродна права.

С обзиром на то да се плагијаторство јавља у различитим видовима и нијансама, интересантно је указати на његове модалитете. Неки од њих су, почевши од најдрастичнијих ка "лакшим" облицима: (1) преписивање туђег текста од речи до речи, (2) рад који садржи, без измена, значајне делове туђег текста, (3) рад у коме су промене кључне речи и фразе, али је задржан основни садржај оргиналног текста, (4) парафразе из других извора и садржај властитог текста приметно су уклопљени у једну целину,

(5) узимање делова свог ранијег рада - самоплагијаторство, (6) рад на бази комбиновања текста са наведеним изворима са преписаним текстом без цитирања, (7) рад који представља мешавину копираног текста из неколико извора, без одговарајућег цитирања, (8) рад који садржи цитате са непостојећим или нетачним информацијама о његовим изворима, (9) рад садржи правилно цитирање, али не садржи скоро никакву оргиналност (10) рад садржи правилно цитирање, али се превише ослања на оргинални текст, односно, стил текста.

У ери интернета, дошло је и до развоја <copy-paste> субкултуре. Насупрот томе су софтверски програми који упоређују текст са свим оргиналним текстовима из библиотечких база података.

Плагијат се понекад тешко може утврдити, поготово ако није случај преписивања од речи до речи, већ је "украдена" сама идеја. Из тог разлога се ангажују стручњаци за конкретну област који знају да препознају плагијат. Тада је одлучујућа њихова реч, а не софтвер.

У развијеним земљама је присутна тзв. "нулта толеранција" према плагирању. Што се тиче научних радова истраживачког и академског особља, ситуација по питању плагијаторства је релативно повољна, јер се добро обучени и организовани рецензенти и уређивачки одбори научних часописа успешно боре са овом појавом. Нажалост, у Србији је присутна летаричност и толерантност према појави плагирања, не само у студентским радовима (семинарски, дипломски и мастер), већ и у докторским дисертацијама,

као и код запослених на високошколским установама и другим научно-истраживачким организацијама.

На овим просторима, осим класичног плагијаторства, постоје и други видови некоректног и неетичког рада појединца, који пролазе без санкционисања: дописивање аутора на списак када је у питању научни рад; коришћење студентских истраживања за сопствене радове; издавање рециклираних књига као "нових" без навођења да се ради о допуњеним издањима.

Два су нивоа санкционисања плагирања: академски и судски. На академском, санкција је одузимање звања стеченог плагираном радом, а етички комитет надлежне институције може да одлучи и о губитку радног односа. Судски пут је компликован, јер у постојећим законским нормама није прецизно дефинисан плагијат, те судије процентуално оцењују границу плагирања.

Очито је да се плагијат "не исплати", јер може бити откривен и и довести у питање целокупну каријеру. То значи да и ђаке и студенте треба константно подсећати да размишљају својом главом, едуковати их да препознају плагијаторство и упознати их са последицама неетичког понашања.

Зато позивамо академску заједницу Србије да се ангажује на пољу испитивања плагирања у Србији у циљу очувања и заштите етичких норми свих грађана.

*/аутор је председник
ГСПРС НЕЗАВИСНОСТ/*

Јединствени у Хрватској

Пише: **БЛАЖЕНА СТРУГАР**

Поштоване колеге и колегинице Синдиката образовања Србије, повезани чланством у ЕИ Европе и ЕИ света имали смо прилику да сарађујемо дуги низ година, те да размјењујемо синдикалне идеје и искуства. Наши сусрети у свету увек су били пуни међусобног поштовања. Топлина и колегијалност, као и помоћ при решавању проблема у делатности предшколског образовања и васпитања, јачају наше узајамно поверење.

Синдикат радника у предшколском одгоју и образовању Хрватске је основан 1990. године у Загребу. Тада је на Оснивачкој скупштини изабрано синдикално руководство и председница Божена Стругар, чији је избор до данас потврђиван 16 пута. Госпођа Стругар ову јединствену организацију води свим својим бићем, знањем и угледом. Јединствену, јер је

само у Хрватској организован синдикат радника у предшколском васпитању и образовању на свим нивоима за све који раде у предшколским установама.

Овај синдикат је подстицао доношење Закона о предшколском образовању, којим је делатност дефинисана као део васпитно-образовног процеса идентичан је школском, а образовање васпитача, те њихово даље усавршавање једнако је оном за учитеље у основним и средњим школама. Синдикат је пружао подршку и при увођењу студија на факултете у Осиеку, Ријеци, Задру, Загребу и Пули и изборио се за достојанство васпитно-образовних радника реформом темељног образовања - петогодишњи студиј. Синдикат је, такође, подстицао доношење Државног педагошког стандарда, важног јер га доноси Сабор Републике Хрватске и као државни акт обавезно је проводити га у свим предшколским установама.

Синдикат је изборио материјални статус запослених у предшколским устано-

вама. Једнака плата за исти ниво звања и идентично место рада као у систему основних школа. Синдикат колективно преговара, те кроз социјални дијалог договара плате, већа и бројнија материјална права него у школама. Председница овог синдиката је спречила измену Закона о предшколском одгоју и образовању, чиме би били деградирани учитељи, васпитачи и директори предшколских установа.

Синдикат има проблем са иступањем радника из чланства - не желе бити чланови, јер сви запослени користе оно што је Синдикат договорио. Зато Синдикат организује бројне семинаре, едукације потребне за реализацију права, а кроз "Установу за едукацију" - прва установа основана од Синдиката - преносимо сва знања потребна чланству.

Драги наше колеге и колегице дођите да заједно припремимо и разменимо све квалитете које неко од нас има, да ми дарујемо Вас а Ви нас.

/ауторка је председница СРПООХ/

Узајамна солидарност - темељ успеха синдиката

Пише: **Тања МОДРИЈАН**

Синдикат васпитања, образовања, науке и културе Словеније (СВИЗ) од самог почетка деловања, пре скоро тридесет година, међусобну солидарност разуме као основ успешности свог постојања.

Чврсто верујемо да нам баш солидарност са другима све ово време омогућава ефикасно задовољавање интереса запослених у образовању, науци и култури, те штити наше достојанство, одржава наш утицај као социјалних партнера и повећава углед професије коју заступамо.

Реч је о солидарности са појединцима чија су права и људско достојанство угрожени, солидарности међу половима, солидарности међу запосленима различитих занимања и степена образовања у свим делатностима које представљамо.

Да је поред "бројности" нашег синдиката, који је са 38.000 чланова највећи синдикат у јавном сектору, управо солидарност она која јача наш утицај и помаже нам код постизања циљева, потврђује се уз сваку од на-

ших синдикалних акција - од најмањих до највећих, попут штрајка.

Задовољни смо што смо међу нашим члановима успели да однегујемо осећај за појединце, колегинице и колеге, пред које је живот поставио тешка искушења. И подаци из прошле године показују да смо уз сталну солидарну помоћ, коју нудимо колегама члановима нашег синдиката, успели спровести још неколико значајних добровољних акција. Прикупљали смо помоћ за озбиљно болесну децу наших чланова, за једну од чланица успели смо сакупити довољно новца да је могла на аукцији купити кућу у којој живи читав живот, а за шесторо деце наше чланице, која су остала без оца, обезбедили смо средства за помоћ у њиховом даљем школовању.

Није никакво изненађење, али смо свеједно веома поносни што се чланство СВИЗ крајем протекле школске године одазвало и на иницијативу да се прикупи новац за куповину наставних средстава за београдску Основну школу "Бранко Пешић", коју похађа много деце миграната и избеглица, а већина ученика потиче из социјално-економски неповољних околности. То-

ком студијске посете прошлог септембра у оквиру ETUCE пројекта за ефикасно укључивање миграната у образовање, уверили смо се колико изузетно раде запослени у тој школи - не само у образовању деце, већ и у свакој врсти подршке. Чланови нашег синдиката и други појединци су позитивно одговорили на добротворну акцију и уплатили новац на посебан рачун, и тим су чином изразили поштовање и подршку за труд наших српских колегиница и колега из те школе.

Истовремено су потврдили свесност о томе да синдикати, у глобалним изазовима у савременом образовању и уз потребу очувања квалитета јавног образовања, треба да се међународно повезују.

Надамо се да ће свест о томе да смо само заједно јаки и повезани у солидарности, у будућности имати одјека и међу младим члановима, који ступају у синдикат у другачијим друштвеним околностима у односу на оне у којима су синдикати настајали и деловали до сада.

/ауторка је струковни сарадник ГО СВИЗ/

"Синдикално перо" поуздан информатор

Пише: **Јаким НЕДЕЛКОВ**

Драги наши синдикални пријатељи, браћо и сестре,

Самостални синдикат образовања, науке и културе Републике Македоније - СОНК, са својих 30.000 чланова, као једини репрезентативни синдикат у предшколском, основном и високом образовању, науци и култури, честита вам 200-ти јубиларни број листа "Синдикално перо" и од свег срца жели да овај лист доживи јубилеј са троцифреним бројем.

Синдикална пријатељска сарадња између СОНК и СОС траје деценијама преко различитих форми заједничких сусрета, али главне информације о активностима и раду нашег синдиката имали смо преко нашег листа "Синдикално перо" и морамо рећи да успесима СОС могу позавидети многи синдикати.

Као два синдиката најближа и територијално, имамо врло сличне или исте проблеме. Наш синдикат у последњих годину дана је организовао у више градова наше земље успешне протесте. Последњи у низу протест је био у

Скопљу, на којем је учествовало око 6.000 наших чланова, а један од главних захтева било је повећање плате у секторима које обухвата наш синдикат за онолико процената колико је повећана минимална плата на националном нивоу, или тачније за 25 одсто. Одлуком владе наше државе свим радницима у јавном сектору, почевши од септембра ове године, зарада ће бити повећана за пет (5) одсто, што није ни приближно захтеваном.

Доношењем новог закона о дечијој заштити и потписивањем новог колективног уговора, крајем јуна ове године, запосленима у вртићима повећана је плата за још 16 одсто. Са извршеном нивелацијом и потписивањем анекса колективних уговора су у култури знатно повећане плате радницима. У току су и преговори за нови колективни уговор за културу. У преговорима смо са министарством образовања и науке за потписивање колективног уговора за обе делатности.

Нажалост, у свим степенима образовања повећање плате је остало на оних предвиђених пет одсто. Крајем јуна ове године, Савет нашег синдиката изашао је са Закључцима пред синдикалне организације, а исход расправе је био став

да је социјална ситуација запослених у основном и средњем образовању врло лоша и испод достојанства професије, те да најављено повећање плате није довољно ни за приближавање порасту минималне зараде у нашој држави.

Из наведених разлога, крајем августа ове године Савет СОНК-а донео је одлуку да запослени у основном и средњем образовању, уколико до почетка септембра кроз социјални дијалог не дође до прихватљивог решења, ступе у једнодневни штрајк упозорења. Уколико ни тада не буде задовољавајућег резултата почетком октобра Савет СОНК-а ће на новој седници одлучити о даљим корацима, не искључујући и генерални штрајк на свим нивоима образовања у нашој држави.

Драги наши пријатељи, чврсто смо убеђени да ће СОНК и СОС и у будуће преко различитих форми сарадње бити у тесном контакту и разменом искустава доприносити побољшању синдикалних права наших чланова и развоју наших синдиката.

Желимо вам пуно успеха у раду са максимом: **ЈЕДИНСТВО У СИНДИКАТУ ЈЕ СИГУРАН ПУТ КА УСПЕХУ!**

/аутор је председник СОНК Македоније/

Образовање као огледало друштва

Пише: **Селведин ШАТОРОВИЋ**

Образовање у Босни и Херцеговини представља најбољи лакмус босанскохерцеговачког друштва. Не постоји политичко натезање, друштвено превирање, неко национално питање, ... које није имало утицаја на образовање и чије последице нису осетили како запослени у образовном систему, тако и наши ученици и њихови родитељи.

Више од две деценије самосталности Босне и Херцеговине представљају једнако толико година борбе запослених у образовању и њихових представника у синдикату да се изгради систем који ће наставницима и учитељима пружити нормалне услове за достојанствен рад, а ученицима омогућити стицање знања и вештина прилагођених времену у којем живе и које ће им бити капитал у будућности. И, када год се чини да смо дошли на корак од остварења нашег циља, политичка нестабилност и компликована уређеност државе нас врате неколико корака уназад. То је разлог зашто и данас наша деца иду у школе у којима их зидови деле по националној припадности, забрањује се изучавање матерњег језика, наставници својим новцем купују материјал за рад, плате учитеља нису једнаке на цијелој територији државе иако раде исти посао, а запошљавање је и даље прекривено сенком непотизма и корупције. Свакодневница је то у

којој наши чланови обављају један од најчаснијих послова на свету. А раде га часно и поносно, жртвујући често и своје слободно време, празнике, викенде како би се што боље припремили и како би својим ученицима пренели максимум знања. Без обзира на све изазове с којима се суочавају, свака колегица и колега би, да их питате, рекли како би се, да се могу вратити у прошлост, поново одлучили за овај позив. Свако дете којем су помогли на делу животног пута којим је прошло довољан је разлог за њихов понос и одлучност да наставе.

Самостални синдикат основног образовања и одгоја Федерације Босне и Херцеговине од оснивања дели све проблеме и изазове с којима се суочавају његови чланови. Уз то, годинама се бори са неуважавањем и неприхватањем од представника власти на разним нивоима. Све то отежава свакодневни рад и утиче на активности, али представља и додатни разлог да се уложи још труда, времена, да се не одустаје и увек гледа само напред. Не постоји проблем који је нерешив, препрека која је несавладива, притисак који се не може издржати. Ако знате, а ми знамо, за кога и за шта се боримо, онда је свака жртва вредна. Оно што нам много помаже је и чињеница да знамо да имамо пуно подршку колега и колегица из целог региона, Европе, па и света. Иако нам се можда разликују системи у којима живимо и радимо, наши проблеми су најчешће врло слични или идентични. То се посебно односи

на земље у нашем окружењу, самим тим и на Републику Србију. Претходних година смо показали и доказали да не постоје границе међу нама које нас могу спречити да једни другима дамо подршку, да дигнемо глас када се онај други суочава са понижењем и непоштивањем његових права. Борили смо се и изборили за побољшање нашег положаја. Далеко је то још од места које нам припада у друштву, али знамо да ту битку можемо добити лакше уколико имамо подршку колегица и колега које дијеле исти или сличну судбину. Размена знања, искустава и информација је нешто што морамо свакодневно развијати. Давно смо постали свесни да наше државе делују по систему спојених посуда и да све оно што се дешава у Хрватској данас сутра чека колегице и колеге у Србији, прекосутра у Босни и Херцеговини. Нажалост, наши политички лидери се најбоље слажу онда када треба умањити права радника и врло радо међусобно деле информације и знање о томе како законским и подзаконским актима умањити њихова примања, отети или онемогућити рад синдиката и слично. Зато је наша сарадња још важнија.

Уз искрене честитке на великом јубилеју Вашег листа и жељу да припремите и објавите још стотине издања, Вама и вашим члановима и свим читаоцима "Синдикалног пера" шаљемо срдачне поздраве из Сарајева.

*/аутор је председник
ССООО Федерације БиХ/*

Финансирање не прати значај образовања

Пише: **Бранимир ШТРУКЕЉ**

У Словенији смо у периоду од 2010. до 2014. били суочени са најтежом социјалном и економском кризом касног капитализма - након петнаестогодишњег периода када су се услови рада и његово вредновање побољшавали. Били смо приморани да бранимо стечена радна права и супроставимо се смањивању плата. У годинама које су уследиле власти, иначе, нису ризиковале озбиљније интервенције у социјална права и благостање људи, али свеједно је настављено систематско смањивање средстава / ресурса за образовање, што је почело да угрожава доступност и квалитет јавног образовања. Сличан процес маргинализације одвијао се и у областима науке и културе.

Пре, отприлике, пет година, када је наша држава изашла из економске кризе, почели смо у Синдикату да скрећемо пажњу на систематско смањивање буџета кроз године за образовање, науку и културу који омогућавају репродукцију и ширење знања, промишљање и критичко саморазумевање друштва те ново понашање и технолошки развој. Систематичност смањивања средстава најочигледније се потврђивала путем већинског уверења политичке класе да је те најбитније подсистеме било ког друштва могуће маргинализовати без штете, чак и након изласка из кризе.

Зашто се у образовању у Словенији претерано, преко мера драстично штедело, када би требало да буде свим политичарима јасно да је образовање једна од кључних компаративних

предности које Словенија има у односу на друге земље? Словенија има квалитетну образовну инфраструктуру у коју смо деценијама улагали знатна средства, промишљено и успешно припремили и проводили комплексну реформу образовања, а имамо и веома добро образован и квалификован наставни кадар. Све то потврђују изванредни успеси наших школараца на међународним евалуацијама знања, као што су PISA и TIMSS. Да ли заиста немамо политичку памет да би разумели да је образовање од стратешког значаја за нашу земљу и да зато треба да се финансира у складу с тим?

Очигледно (још увек / више) не. Нечих одговора просто немамо и уз најбољу вољу их не можемо пронаћи ...

*/аутор је генерални секретар
СВИЗ/*

Изазови у црногорском образовном систему

Пише: Николај КНЕЖЕВИЋ

Запослени у васпитно образовним установама Црне Горе су деценијама уназад свесни друштвено-економске ситуације у којој се налазе. Годинама уназад, Синдикат Просвјете Црне Горе скреће пажњу јавности на урушавање материјално-социјалог положаја просветних радника и тражи од ресорног министарства отпочињање преговора о повећању зарада у просвети.

Након што је прошле године формирано преговарачко радно тело, сачињено од представника министарства и Синдиката просвјете, почели су преговори око усклађивања коефицијената са Законом о зарадама у јавном сектору у доношења новог Гранског колективног уговора за област просвете. Преговори су крајем прошле године пропали и министарство је најавило да ће отпочети нове, који би требало да буду завршени до новембра, јер се у децембру усваја буџет за наредну годину. Овог пута Синдикат просвјете ће се радикалније борити за оно што тражимо, јер сматрамо да је, после давања станова, кредита и гаранција појединим министрима и владиним службеницима, крајње време да се нађу средства и за просвету.

У нашем предлогу измена Гранског колективног уговора за област просвете тражимо повећање зарада у просеку од 10 одсто за 13 хиљада просветних радника, за које је потребно издвојити 5,6 милиона евра на годишњем нивоу. На тај начин покушаћемо да подигнемо свест црногорских грађана и друштва о значају професије просветног радника, као и њене праведне друштвене валоризације.

Опште је познато да нема успешног образовног система без задовољног и мотивисаног просветног радника. Прошле године премијер Душко Марковић и министар просвете Дамир Шеховић су најавили да ће у овој бити одвојена значајна средства за просвету. Подржавамо интенцију Министарства просвете у вези са изградњом нових школа и улагањем у инфраструктуру читавог образовног система, чиме се побољшавају услови за рад у школама. Међутим, док год зараде просветних радника буду испод државног просека нема квалитетног образовног система, као ни просперитета друштва у целини.

Премијер нам је обећао да има простора за повећање зарада још у јуну и сматрамо да је дошао тренутак да наши захтеви буду испуњени.

Изазови и проблеми у образовном систему су бројни. Наш образовни систем дели судбину образовних система у окружењу, где је положај просветних радника додатно урушен и односом родитеља ученика према њима. Недопустива је чињеница да свако даје себи за право да оцењује квалитет рада просветног радника и да просветни радници данас зависе од процене било којег родитеља, на којем год се он положају или функцији налазио. Постоје примери и да поједини директори школа врше притисак на наставнике, што доводи до различитих видова цензуре, чак и од управа школе. Један од задатака Синдиката је очување достојанства професије просветног радника.

Реално гледано, црногорски образовни систем се може мерити једино резултатима PISA тестирања. Видимо да из тестирања у тестирање нисмо задовољни оствареним резултатима, што повлачи нашу основну тезу да нема квалитетног образовног система без мотивисаног, реално плаћеног и задовољног просветног радника. Честе реформе и промене законске регулативе говоре о томе да држава још није уредила образовни систем у складу са потребама данашњег времена. Тек након тога можемо говорити о друштвеном угледу и реалним побољшањима, која се могу огледати у количини знања које наши ученици треба да понесу из учионице.

Синдикат просвјете Црне Горе је преко представника укључен у сва радна тела која са Министарством просвете раде на побољшању значаја просветног позива. Кроз та тела покушавамо да предочимо званичним органима државе Црне Горе који је то пут и модалитет за поправљање ситуације у просвети. Побољшање статуса и услова рада запослених у просвети, као области која је стуб развоја сваке др-

жаве, уједно се може постићи и константним скретањем пажње јавности на незадовољство просветних радника и односом државе према тако важној професији, затим предузимањем свих облика синдикалне борбе како би наставници били награђени за свој одговорни рад, при чему се не искључују ни протести.

Наш синдикат је јасно и снажно истакао став о најављеном укидању групе општеобразовних предмета. Заједно са струковним удружењем наставника друштвене групе предмета повео је широку акцију, која је резултирала препознавањем овог проблема. Недопустиво је редуковање фонда часова историје и географије у основној и средњој школи. Просветна јавност очекује одговоре на питања, због чега се минимизира значај националне историје и географије у завршним разредима основне школе и средњим стручним школама. СПЦГ и струковно удружење наставника ће 11. септембра организовати округли сто под покровитељством ЦАНУ на ову тему. Такође, кроз радну групу Националног савјета за образовање ћемо покушати да конструктивно понудимо нови приступ настави друштвене групе предмета у основним и средњим стручним школама. Надамо се да ће Министарство просвјете увидети квалитет бољих рјешења и прихватити их у корист ученика.

Посебно питање је, које треба да је у фокусу просветних власти, садашња пракса да факултете који образују кадар за рад у образовном систему не уписују најбољи ученици средњих школа. Просветни позив није стимулиран за најбоље ђаке Црне Горе. Наше је мишљење да управо од ове чињенице мора поћи свака будућа реформа црногорског образовног система.

/аутор је потпредседник СПЦГ/

Фокус на актуелности и истини

Пише: **Миодраг КАМПЕРЕЛИЋ**

Јубиларни 200-ти број “Синдикалног пера” је доказ о истрајности и сталном унапређењу квалитета информисања чланства на измаку друге деценије постојања листа Синдиката образовања Србије. Правовремено и тачно информисање су непревазиђени методи у деловању свих организација које се баве јавним радом. Иако су у последњих неколико година електронски медији преузели примат над штампањем, писана реч је, ипак, нешто што остаје и увек се може користити.

У протекле четири године, од јубиларног 150 броја до данас, наставили смо пројекат са шведским синдикатом образовања Lärarförbundet у јачању капацитета и инфраструктуре нашег синдиката кроз организовање

семинара за председнике синдикалних организација по регионима.

Од 2012. године СОС је поново организује спортске сусрете наших чланова. После више од деценије паузе, прве игре су одржане у Бањи Врујци, а наредних четири у Лепенском виру. Шесте и Седме игре смо одржали у Брзећу на Копаонику, а осме организујемо на Тари. О успеху ове активности најбоље говоре бројке. На првим играма учествовало је око 200 такмичара у 20 екипа, на следећим је било нешто мање од 300 учесника у 25 екипа, док је прошле године било 440 учесника у 28 екипа. Поред сусрета, које организујемо на републичком нивоу, и други одбори су почели да организују игре у својим окрузима или градовима. То су традиционалне Спортске игре у Суботици, затим у Лесковцу за Јабланички округ, Пожаревцу за Браничевски и у Београду за наше школе у граду Београду. Покрајински одбор СОНК је, такође, по-

чео са организовањем спортских сусрета.

У протеклом периоду смо у “Синдикалном перу”, поред редовних рубрика и текстова из унутрашње и међународне активности нашег синдиката, посебно ставили фокус на текстове из правне регулативе са бројним коментарима и тумачењима колективних уговора, закона и других прописа.

Поред тога, значајно смо унапредили информисање новим концептом нашег сајта и апликацијом за мобилне телефоне. Помоћу ове апликације сви могу добити нову објаву на сајту за неколико секунди.

Настављамо да представљамо наше организације, установе и истакнуте активисте.

Потребно нам је још више прилога и текстова из активности одбора, рада синдикалних организација и ауторских текстова чланова из целе Србије.

/аутор је секретар РО СОС/

Уредник заглављен у времеплову

Пише: **Саша ЛУКОВИЋ**

Посматрам насловну страну најновијег јубиларног броја “Синдикалног пера” док “копам” по архиви листа и размишљам колико смо, готово у сваком погледу, напредовали за ових нешто више од осамнаест година, од почетка који је у црно-белој техници више лично на неки фабрички подлистак до модерног издања на квалитетној хартији и у пуном колору.

Кажем готово, јер у једном никако нисмо успели. Нисмо успели да успоставимо континуитет у двосмерности или, како се то модерно каже, интеракцији са читалачком публиком, која је у највећем броју из редова Синдиката образовања Србије. Новинар сам дуже од три деценије и радио сам у многим редакцијама, а уредничке послове обављао деценију краће, и нигде се није догодило као у “Синдикалном перу” да они о којима се толико дуго и опширно пише не пожелеле и сами нешто да напишу, да похвале или критикују или пак изнесу неки проблем, да се послужим синдикалним изразом, са терена. Додуше, било их је, али у занемарљивом броју. За ових, скоро две деценије, никад нико од толиког броја председника

синдикалних организација и многобројног чланства широм наше лепе домовине није позвао редакцију “Синдикалног пера” да забележи неку лепу причу, неки пријатан догађај. Непријатности смо сазнавали сами. Упркос савременим технологијама и брзини виртуелно забележене речи, штампана реч још дуго неће изгубити своје место, бар док је људско ухо пријемчиво за шушкање папира у рукама.

Статистички гледано кроз ових 200 бројева исписано је око две ипо хиљаде страница текста, на којима су се нашли проблеми који прате запослене на свим нивоима образовања, извештаји са бројних седница синдикалних органа, извештаји са протеста, представљали смо синдикалне активисте и синдикалне организације, извештавали о богатој међународној сарадњи Синдиката образовања Србије, преводили значајне светске синдикалне публикације и писали како колеге из региона и света решавају проблеме који и нас муче. Писали смо о многим примерима синдикалне солидарности, како о оној коју смо примали, тако и о оној коју смо несечно пружали. Писали смо о много чему... И за све то је изостала повратна спрега или, опет, модерно речено feedback, који би члановима Редакције омогућио да будемо још бољи у избору садржаја.

Овај пролазак кроз архиву листа неумитно је водио сећању на оно како је уопште настао 2001. године, сећању на покојног председника Синдиката Јагоша Булатовића, који је преминуо само пар дана после договора да направимо овај лист, сећању на дугогодишњег председника Бранислава Павловића да убрзо по доласку на функцију препозна издавање синдикалног часописа као добру идеју за информисање чланства и његову упорност да “Синдикалном перу” обезбеди несметано издавање дуги низ година, упркос наглој развоју интернета и дигиталних гласила. Листање архиве, подсетило је и на вишедневни труд секретара Синдиката Миодрага Камперелића и хрпу исписаних папира са могућим називима за новине до проналаска овог, које се задржало читавих осамнаест година.

Ентузијазам зато што радимо добар и користан посао и елан којим га радимо за све ове године није нас напустио, како би се то народски рекло, ни за јоту. И нема лепшег осећаја него кад сви чланови Редакције, са председником Валентином на челу, после писања текстова и припреме за штампу дочекамо нови број, седнемо за сто и убацујемо у коверте како би што пре стигао до вас - наших читалаца.

Време је за обнову синдиката!

Пише: **Б. ВИШНИЋ**

У Бриселу је 9. и 10. маја одржана почетна конференција пројекта, чија је тема потреба за обновом синдиката у образовању, са мотивационим насловом: "Твој је ред - време је за обнову синдиката!". Поред уводног излагања Хауарда Стивенсона, истраживача који се дужи низ година бави унутрашњим процесима у синдикатима образовања и ширим друштвеним контекстом у којем синдикати делују, саопштени су и резултати истраживања, као и примери добре праксе: кампање које воде синдикати, како организовати запослене који су недовољно представљени у синдикату, у којим условима делују синдикати и како унапређују комуникацију о синдикалним питањима и јачају лидерске вештине.

Многи синдикати су у сопственим анализама дошли до закључка да је потребно да се мењају, поготово они који су се суочили са наглим падом броја чланова, упркос бројним бенефитима намењеним чланству. То се односи и на земље са изразито високим нивоом синдикализма и дугом традицијом и доказаним значајем синдиката за запослене.

Професор Стивенсон је излагао о изазовима са којима се суочавају радници у образовању и њихови синдикати, као и какви су одговори синдиката на те изазове. Истраживање о ком је говорио реализовано је у више земаља са разних континената, а оно што је заједничко свима односи се на радну интензификацију - ради се дуже и више, изложени су депрофесионализацији, нападима на колективно преговарање, синдикална права, као и порасту менаџерства, приватизацији и такмичењу, а однос према синдикатима је промењен - наставници више не приступају синдикату инстинктивно, као што су то чиниле раније генерације. Млади су све мање заинтересовани за политику, па и синдикат. Све то доводи до јаза између притисака на наставнике и синдикалних ресурса. Смањује се број чланова синдиката, такође, смањује се и учешће чланова у синдикалним активностима - присуство састанцима, учешће у изборима. Смањено је учешће чланова у синдикалним догађајима и акцијама, а истовремено се смањује и све више стари база активиста. Зато је потребан нови приступ којим ће се обезбедити учешће у образовним реформама, потребна је промена политике реформи и промене у синдикату. То подразумева изградњу капацитета синдикалног чланства да делују колективно и до неке промене. Услов за то је организовање на радном месту, организовање око рада, повезивање запослених, изградња савезништва и организо-

вање око идеја - трансформација кроз образовање.

На конференцији су представљени примери успешних кампања које су организовали синдикати - од Велике Британије где су се изборили против смањења финансирања школа, преко Италије - где је основна тема кампање била против несигурног рада на универзитетима, дои Шкотске, где се синдикат традиционално бави и окупља око професионалних питања запослених у образовању.

Наредна област се односила на квалитет посла и услове запошљавања, о чему је истраживање обавио и припремио презентацију представник Европске синдикалне конфедерације ETUC. Квалитетан рад се дефинише као добро плаћен, са радном и социјалном заштитом, дугорочним могућностима напредовања, добрим радним условима и безбедним радним окружењем, разумним радним оптерећењем и балансом рада и живота, као и синдикалним предсатвљањем и правима на преговарање. Та дефиниција се у многим областима не примењује у сектору образовања, а додатни изазови су везани за нападе и притиске на образовање и запослене у том сектору. Зато је потребно правити шира савезништва како би се запослени мобилисали на одговоре притисцима којима су изложени.

Поводом организовања запослених који нису представљени у довољној мери, своја искуства су пренели представници пољског синдиката ZNP. Начин да се у синдикату ангажује већи број млађих, био је организовање синдикалне Академије за младе чланове.

Циљ Академије је да млађе чланове припреме за лидерске позиције у локалним организацијама, школама и заједницама. За њих су организовани семинари, тренинзи и други облици обуке, како би успешно могли да одговоре задацима синдикалног рада. Многи од њих су се већ активно укључили у рад локалних одбора и очекује се њихово даље ангажовање, уз укључивање још више младих у синдикални рад. Слична тема заокупља и рад највећег немачког синдиката образовања GEW који, такође, имају посебан програм за младе чланове синдиката. Они имају посебне групе за младе и студенте, гарантована места у највишим органима синдиката, укључују сугестије добијене од младих чланова како унапредити синдикални рад, организују посебне конференције за младе чланове и настоје да синдикални рад прилагоде ритму и потребама младих. Норвешки синдикат образовања UEN се посебно бави укључивањем чланова мигрантског порекла и кроз дефинисане приоритетне области воде рачуна о њиховом укључивању у квалитетно образовање и осигурнаје културе инклузије у организацији. Британски синдикат NASUWT се посебно бави укључивањем жена и других мање представљених група у синдикални рад - кроз организовање конференција, оснаживање жена за веће учешће и видљивост представника осталих мањинских група које нису довољно представљене. Представници синдиката запослених у високом образовању UCU истакли су низак ниво синдикалне организованости и потребу програмских промена деловања синдиката. Холандски синдикат образовања AOb у стратегији има повезивање синдиката са локалним заједницама, сарадњу са њима и другим синдикатима поводом заједничких акција, са послодавцима, родитељима, локалним школама и заједницама, наставничким колеџима и институтима, славним личностима и свима који су спремни да подрже синдикалне акције. Све то је допринело порасту плата, отварању синдиката и порасту броја чланова свих старосних група, активног ангажовања и порасту позитивне слике синдиката у друштву. Своја искуства су, такође, изнели и представници шпанског синдиката образовања FECCOO у сарадњи са релевантним чиниоцима у области образовања поводом предлога Националне платформе за јавне школе. Поводом смањења инвестиција у образовање и смањења финансирања образовних потреба, успоставили су сарадњу и са парламентарним групама, тражећи подршку за

/Наставак на страни 15/

“Просветни радници и њихови синдикати преузимају вођство!”

Пише: **Б. ВИШНИЋ**

У Бангкоку на Тајланду, је од 19 до 26. јула 2019, одржан 8. Светски конгрес Интернационале образовања. У раду Конгреса је учествовало преко 1.400 делегата, посматрача и гостију. У име Синдиката образовања Србије на Конгресу су уз подршку ИО и ETUCE, биле председница СОС Валентина Илић и Борка Вишнић, као и председници других синдиката, чланова Интернационале образовања из Србије.

Тема Конгреса била је: Просветни радници и њихови синдикат преузимају вођство, у оквиру које је усвојен низ резолуција, којима се синдикати образовања обавезују на активан однос према просветној и друштвеној стварности и борбу за социјалну правду и једнакост у образовању. Наредна тема била је промоција демократије, људских и синдикалних права, потом унапређење професије, као и осигурање бесплатног, квалитетног образовања за све.

Претконгресне активности бавиле су се образовањем домородаца и других мањина, академским слободама, унапређењем стручног образовања, активностима у оквиру солидарне помоћи синдикатима, а у секцији за питања родне равноправности смо и ми активно учествовали и представили наш рад и ставове у тој области.

Рад Конгреса био је величанствена манифестација синдикалног јединства и одговора на бројне изазове са којима се суочава данашњи свет, са исказаном жељом и вољом за солидарним деловањем за добробит образовања и синдиката. Бројни су примери напада на синдикалне активисте само из разлога што траже квалитетно образовање и право на синдикално организовање; такође су бројни примери агресивне приватизације и комерцијализа-

ције образовања којима се урушава систем јавног образовања и његов квалитет, али и примери успешних одговора синдиката у спречавању њиховог деловања. Тиме се показује да су синдикати развијени на вредностима, а не интересима, како је истакао генерални секретар ИО Давид Едвардс.

На овом Конгресу по први пут су учествовали млади старости до 35 година, који су изразили спремност за синдикално ангажовање, али и саопштили начине на које треба привлачити младе у синдикат, јер они су будућност и образовања и синдиката.

Поред пленарних седница, изузетно су биле занимљиве расправе у радним групама, а посебно она о професионалним стандардима наставничке професије - да ли су они значајни само за мање развијене земље или су део глобалног процеса и потребе професионализације наставничке професије, која произилази из вредности.

Наставничка професија је угрожена широм света - све је више штетних у-

вора, рада на одређено време и несигурног рада, а све мање бриге за социјалну правду и једнакост. Подршку свим наставницима дали су гости Конгреса - директор Међународне организације рада Гај Ридер и потпредседница Светске синдикалне организације Шарон Бароу, некадашња потпредседница ИО, као и добитник Нобелове награде против дечијег рада 2014. године Каилас Сатијарти.

На Конгресу је изабрано ново (старо) руководство - Сузан Хопгуд из Аустралије и Давид Едвардс из САД, потпредседници и чланови Извршног одбора. Поред бројних признања заслужним синдикалцима и наставницима, на Конгресу је промовисана и књига досадашњег генералног секретара ИО Фреда ван Левена, коју је написао заједно са Сузан Хопгуд - “О образовању и демократији - 25 лекција из наставничке професије”.

Наредни Конгрес ће се за четири године одржати у некој од земаља Латинске Америке.

/Наставак са стране 14/

предложу платформу, али се, упркос постигнутој широј сагласности, промене нису десиле. Практичан рад на обнови синдиката представила је представница шведског синдиката Lärarförbundet. Суочени са значајним

падом броја чланова у последњих неколико година, припремили су дугорочну стратегију, која је укључила непосредну комуникацију са члановима синдиката уважавањем њихових ставова и предлога у вези са професионалним питањима и питањима синдикалног организовања и рада.

Искуства и потребе поводом обнове синдиката учесници су саопштили током рада у радним групама, па смо чули слична искуства и изазове са којима се суочава већина синдиката, као и идеје које могу да унапреде положај синдиката у образовању.

Синдикално перо

БОРКА ВИШНИЋ и МИОДРАГ КАМПЕРЕЛИЋ ● Телефон: (011)32-33-229 ● Тираж: 4000 ● www.sind-obr.org.rs ● E-mail: obrazovanje@sindikat.rs ● Графичка припрема: ДИМИТРИЈЕ ПАВЛОВИЋ ● Штамп: СИГНЕТА - Београд

Издавач: СИНДИКАТ ОБРАЗОВАЊА СРБИЈЕ, Дечанска 14, 11000 Београд ● Главни уредник: ВАЛЕНТИНА ИЛИЋ ● Уредник: САША ЛУКОВИЋ ● Редакцијски колегијум:

Уредник: САША ЛУКОВИЋ ● Телефон: (011)32-33-229 ● Тираж: 4000 ● www.sind-obr.org.rs ● E-mail: obrazovanje@sindikat.rs ● Графичка припрема: ДИМИТРИЈЕ ПАВЛОВИЋ ● Штамп: СИГНЕТА - Београд

CIP - Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд 331.105.44(497.11)

СИНДИКАЛНО перо : лист Синдиката образовања Србије / главни уредник Валентина Илић. - Год. 1, бр. 1 (2001)- . - Београд : Синдикат образовања Србије, 2001- (Београд : Сигнета). - 30 цм Месечно. ISSN 1451-7574 = Синдикално перо COBISS.SR-ID 120073740

L'969C9M-9999-10929697

NA
TIČKA
SE
JETE!

CC A